

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อ พระราชบัญญัติ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ได้ประกาศใช้ บังคับเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของ เด็กที่จะถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม นั้น ได้มีผู้มีความเห็นแตกแยกออกไปว่าพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ จะคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจริงหรือไม่ โดยให้ความเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ถูกพิจารณาให้ร่างขึ้นมา ก็เพราะมีการขายเด็กให้กับชาวต่างประเทศในรูปของ การรับบุตรบุญธรรม โดยกลุ่มบุคคลผู้แสวงหาประโยชน์จากเด็กอย่างไร้นุเมยธรรมและถือว่าเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนสังคมและเสื่อมเสียชื่อเสียงของประเทศไทยอย่างมาก การมอง ในค่านี้นี้ถือเป็นการมองปัญหาในทางลบแต่เพียงด้านเดียว ถ้าจะมองในทางบวกบ้างว่า ใน กรณีที่ชาวต่างประเทศซึ่งมีความบริสุทธิ์ใจ ปรารถนาจะอุปการะเด็กไทยให้มีความเป็นอยู่ที่ ดีขึ้น โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนจากเด็ก เมื่อต้องมาพบขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ฉบับนี้ เขาก็เกิดความเบื่อหน่ายและเปลี่ยนใจที่จะ อุปการะเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งทำให้เด็กต้องเสียโอกาสที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และต้องตกอยู่ใน สภาพเด็กกำพร้า อนาคต ในสถานสงเคราะห์ต่อไป ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ นั้น แม้จะเป็นสถานสงเคราะห์ที่ดีเช่นไร ก็ไม่สามารถให้ความสุขแก่เด็กได้มากเท่าที่ควร เพราะ ในสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของทางราชการ ได้รับงบประมาณจำกัด เจ้าหน้าที่ ที่ดูแลเด็กก็มีน้อยไม่เพียงพอที่จะให้ความรักความอบอุ่นและใกล้ชิดกับเด็กทุกคนซึ่งมีเป็นจำนวนมาก เด็กในสถานสงเคราะห์นั้นก็จะมีอาการเหม่อลอย และมีพฤติกรรมแปลก ๆ มีตัวอย่างที่เกิดขึ้น คือ ชาวต่างประเทศประสงค์จะรับเด็กไทยซึ่งเป็นเด็กพิการไปเป็นบุตรบุญธรรมด้วยความ เมตตาสงสาร แต่เขาไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีบุตรของตนเอง 3 คน ซึ่งในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ข้อ 4 (3) ออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ห้ามชาวต่างประเทศที่มีบุตรเกินกว่า 1 คน รับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม เด็กพิการคนนั้น จึงต้องอยู่ในสถานต่อไป สำหรับคนไทยนั้นการ

รับบุตรบุญธรรมมักจะเลือกเด็กที่น่ารักสวยงาม ซึ่งเด็กพิการจะไม่ถูกพิจารณาให้รับเป็นบุตรบุญธรรมเลย นอกจากนี้ฝ่ายนี้ยังมีความเห็นอีกว่า จากการตรวจสอบสถิติการขอรับบุตรบุญธรรมภายหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 นั้น การรับบุตรบุญธรรม มีจำนวนลดลง ดังนี้

สถิติการรับบุตรบุญธรรมทั่วประเทศ (ข้อมูลจากประมวลสถิติประจำปี 2524 กรมการปกครอง)

พ.ศ.	การรับบุตรบุญธรรม
2519	7,567 ราย
2520	6,404 ราย
2521	6,371 ราย
2522	4,791 ราย
2523	1,740 ราย
2524	1,559 ราย

เมื่อการรับบุตรบุญธรรมมีสถิติลดลงเช่นนี้ เด็กกำพร้า อนาคต และถูกทอดทิ้ง ก็จะต้องตกเป็น ภาระแก่รัฐต่อไปที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดู จากสถิติ จำนวนเด็กที่เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ในปี 2519 มีจำนวน 6,698 คน, ในปี 2520 มีจำนวน 7,923 คน, ในปี 2521 มีจำนวน 10,388 คน, ในปี 2522 มีจำนวน 10,960 คน เด็กที่มีความสามารถฐานะยากจน มีบุตรมาก ก็จะต้องอยู่ในสภาพเดิมต่อไป ไม่มีโอกาสได้อยู่กับครอบครัวที่มีความเป็นอยู่ที่ดี ฝ่ายนี้จึงให้ความเห็นว่าน่าจะพิจารณาในค่านี้อย่าง

ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้สามารถให้การคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่จะถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมได้ไม่มากนักเลย เพราะถ้ารัฐไม่เข้าไปคุ้มครองปล่อยให้เอกชนดำเนินการอย่างคนต่างหาก ก็จะมีปัญหาการนำเด็กไปเป็นสินค้าขายให้กับชาวต่างประเทศในรูปของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมอีก เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มีจุดอ่อนบางประการ เช่น บิดามารดามีสิทธิจะยกบุตรของตนให้เป็นบุตรบุญธรรมของผู้ใดก็ได้ ซึ่งมีคามารดาของเด็กบางรายขาดความรับผิดชอบในการที่จะเลี้ยงดูบุตรของตน บางรายต้องการเงินหรือเชื่อว่าชีวิตอนาคตของบุตรจะก้าวหน้าในต่างประเทศยิ่งกว่าอยู่กับตน ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง เพราะเด็กจะเติบโตขึ้นมาในสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่เหมือนตนเอง บุคคลที่อยู่ในแวดลอมจะมีหน้าตาผิวพรรณที่แตกต่างกับตน ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเมื่อเด็กเติบโตขึ้น การมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อให้รัฐคุ้มครองนั้นถือว่าเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดที่จะทำได้ แม้ว่าจะต้องสูญเสียงบประมาณและอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น แต่คุ้มค่ากับที่เราจะรักษาเกียรติภูมิและชื่อเสียงของประเทศชาติ รวมทั้งรักษามลประโยชน์ของเด็กที่จะถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมด้วย ในระยะแรกของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมฉบับนี้ อาจจะทำให้สถิติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมลดน้อยลงบ้าง แต่ก็คิดว่าจะเป็นในระยะแรกเท่านั้น เพราะคนส่วนมากยังไม่ค่อยเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้ อีกทั้งยังมีทัศนคติแบบเดิม ๆ อยู่ ถอดไปเมื่อประชาชนเริ่มจะเข้าใจและปฏิบัติจนเป็นความเคยชินแล้ว ก็จะทำให้การรับบุตรบุญธรรมเหมือนเดิม ฝ่ายนี้จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ฉบับนี้ดีและมีประโยชน์อย่างแท้จริงในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่าพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 นี้ดีและมีประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจริง แต่อย่างไรก็ตาม เห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีข้อบกพร่องซึ่งสมควรจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการประสมประสานความเห็นของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน ถ้าจะไม่มีพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็จะเป็นโทษ เพราะไม่มีมาตรการ

อะโรมาคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่จะถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีพระราชบัญญัติฉบับนี้แต่ไม่มีการแก้ไขปรับปรุง ก็เห็นว่ากฎหมายเขียนไว้จำกัดวงแคบเกินไป และบางเรื่องก็มีได้บัญญัติถึงไว้ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเห็นว่าควรมีพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนี้ต่อไป แต่ควรแก้ไขปรับปรุงบางเรื่อง ดังนี้

1. ในมาตรา 9 ที่บัญญัติว่า ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม" ประกอบด้วย อธิบดีเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมตำรวจ ผู้แทนกรมอัยการ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินแปดคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นสตรี ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นกรรมการและผู้ช่วยกรรมการศูนย์อำนาจการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ

ในมาตรานี้เห็นว่ากฎหมายควรกำหนดให้แน่ชัดว่าเป็นกรรมการสตรีผู้มีความรู้ทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา เพราะเห็นว่องค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ควรเป็นผู้มีความรู้ทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาอยู่ด้วย เพื่อจะได้ให้ความเห็นในการพิจารณาเมื่อในที่ประชุมมีปัญหานั้น นอกจากนั้นควรปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการใหม่โดยให้พิจารณาผู้มีความรู้ความสามารถและที่สำคัญมีประสบการณ์ในเรื่องเด็กมาพอสมควร ทั้งควรจะต้องเป็นผู้มีเวลาและพร้อมที่จะมาประชุมได้ทันทีเมื่อประธานเรียกประชุมเพื่อให้ครบองค์ประชุม อันจะทำให้การพิจารณาของคณะกรรมการประสบผลสำเร็จสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ดียิ่งขึ้น

2. ในเรื่องการทดลองเลี้ยงดู ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2523 ที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจเยี่ยมในระหว่างการทดลองเลี้ยงดูเป็นระยะเวลา 2 เดือนต่อหนึ่งครั้ง นั้น

เห็นว่ากฎหมายไม่ควรจะกำหนดระยะเวลาไว้ว่าสองเดือนต่อหนึ่งครั้ง เพราะจะทำให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมกำหนดเวลาที่เจ้าหน้าที่จะไปตรวจเยี่ยม อันจะทำให้มีการแสดงละครหลอกลวงเจ้าหน้าที่ได้เมื่อถึงกำหนดเวลาไปตรวจเยี่ยม ควรจะกำหนดเพียงว่าให้

มีการทดลองเลี้ยงดูเป็นระยะเวลาหกเดือน และให้เจ้าหน้าที่ออกไปตรวจเยี่ยมสามครั้ง ทั้งนี้แล้วแต่ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ว่าจะไปเมื่อไหร่อย่างไร เพื่อมิให้ผู้ขอ เตรียมตัวไว้ล่วงหน้า อันจะทำให้ไต่ทราบสภาพที่แท้จริงของเด็กในระหว่างทดลองเลี้ยงดู ในเรื่องนี้กฎหมายการรับบุตรบุญธรรมของประเทศฟิลิปปินส์ และของรัฐบาลออสเตรียกำหนดให้มีการทดลองเลี้ยงดูหกเดือน โดยมีข้อกำหนดให้ไปตรวจเยี่ยมสองเดือนต่อหนึ่งครั้งเช่นของเรา ดังนั้นจึงเห็นว่า ควรจะยกเลิก "ทุกระยะเวลาสองเดือน" นั้นเสีย

3. ในมาตรา 19 วรรค 2 ได้กำหนดให้ยกเว้นการทดลองเลี้ยงดูกับบุคคลที่ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นที่รวมบิดามารดา ที่รวมบิดาหรือมารดา หวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม

เห็นว่าการกฎหมายบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน ควรจะบัญญัติเพิ่มเติมต่อไปอีกวรรคหนึ่งว่า "ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมาในวรรคก่อนขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมร่วมกับคู่สมรสของตน ขอยกเว้นในเรื่องการทดลองเลี้ยงดูมิให้นำมาใช้บังคับ" ทั้งนี้ เพราะมักเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานเสมอ ๆ

นอกจากนี้ในกฎหมายบางประเทศได้บัญญัติถึงกรณีคู่สมรสของบิดาหรือมารดาที่แท้จริงของเด็ก ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม อาจยกเว้นไม่ต้องทดลองเลี้ยงดู ถ้าหากว่าเด็กนั้นได้อยู่กับบิดาหรือมารดาที่แท้จริงของตนกับคู่สมรสของบิดาหรือมารดาของตนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนแล้ว ซึ่งในกรณีนี้จะนำมาใช้ในกฎหมายไทยได้บ้าง เพราะในกรณีที่บิดาหรือมารดาของเด็กทำการสมรสใหม่ และเด็กก็ได้อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาของตนกับคู่สมรสของบิดาหรือมารดาของตนมาเป็นเวลานานโดยไม่มีปัญหา ก็น่าจะ ไม่เกิดปัญหาอันใด และการที่คู่สมรสของบิดาหรือมารดาที่แท้จริงขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมของคนนั้น ก็แสดงว่าคงจะมีความรักเด็กอยู่ควย เพราะไม่มีเหตุผลอันใดที่จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เพราะผู้ขอ ก็ไม่มีสิทธิ์จะรับมรดกของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมได้อยู่แล้ว มีแต่เด็กเท่านั้นที่มีสิทธิ์รับมรดกของผู้ขอรับบุตร-

บุญธรรม ซึ่งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่เด็ก และอีกอย่างหนึ่งเด็กก็อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาที่แท้จริงของตนด้วย ซึ่งคิดว่าไม่มีปัญหาอันใด จึงเห็นว่าควรจะมีบัญญัติกรณีไว้ในกฎหมายไทยบ้าง

4. การนับระยะเวลาการทดลองเลี้ยงดู ที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2523 ว่าจะให้เริ่มนับระยะเวลาเมื่อผู้ขอได้รับมอบเด็กเข้าอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู นั้น

เห็นว่า ควรจะมีบัญญัติเสียใหม่ว่า "ให้เริ่มนับระยะเวลาเมื่ออธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุมัติให้เริ่มทดลองเลี้ยงดูและผู้ขอได้รับมอบเด็กเข้าอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู" ทั้งนี้ เพราะมีราษฎรเป็นจำนวนมากที่เลี้ยงเด็กมาตั้งแต่เล็ก ซึ่งถ้านับเวลาตั้งแต่ได้อุปการะเลี้ยงดูเด็กก็อาจเป็นสปีปี จึงเห็นว่าควรจะมีบัญญัติเสียใหม่เพื่อให้ชัดเจนว่ารับมอบเด็กไปหลังจากที่อธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุมัติแล้ว

ในกรณีที่ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้เลี้ยงดูเด็กมาเป็นเวลานาน ๆ หลายสปีปีแล้วนี้ เห็นว่าน่าจะได้รับการยกเว้นไม่ทดลองเลี้ยงดูอีก ถ้านำสปีปีได้แก่เด็กและผู้ขอเข้าหากันได้ก็อยู่แล้ว น่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้อำนาจอธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ต้องทดลองเลี้ยงดู เพราะจุดมุ่งหมายของการทดลองเลี้ยงดูก็เพื่อจะดูว่าเด็กและผู้ขอเข้าหากันได้หรือไม่ ถ้าเข้ากันได้ก็ไม่ควรทดลองเลี้ยงดูอีก

5. ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ข้อ 4 พ.ศ. 2523 ซึ่งกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีและมีอายุต่ำกว่าเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี นั้น

เห็นว่าคุณสมบัติข้อนี้ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เพราะ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/19 ได้บัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเห็นว่า การรับบุตรบุญธรรมไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างประเทศก็ควรเป็นไปตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องบัญญัติซ้ำไว้อีกในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ข้อ 4 (1) ควรจะมีบัญญัติไว้เฉพาะรายละเอียดในทางปฏิบัติเท่านั้น

6. ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ข้อ 5 พ.ศ. 2523 ซึ่งบัญญัติกรณีผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ย้ายที่อยู่ในช่วงการทดลองเลี้ยงดู กฎหมายได้กำหนดให้แจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การสวัสดิภาพเด็กทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน ก่อนวันย้ายและในกรณี ถูกเงินให้แจ้งภายใน 7 วัน นั้น

เห็นว่ากฎหมายบัญญัติไว้ไม่ละเอียด เพราะหลังจากแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบแล้ว มิได้บัญญัติว่า การทดลองเลี้ยงดูจะยังคงมีอยู่ต่อไปหรือไม่ และเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการทดลองเลี้ยงดูจะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ขอฯ มีภูมิลำเนาอยู่เดิม หรือจะเปลี่ยนไปให้เจ้าหน้าที่ผู้ขอฯ มีภูมิลำเนาใหม่ดำเนินการต่อไป ซึ่งเห็นว่าควรจะบัญญัติไว้ด้วย เพื่อมิให้เกิดข้อสงสัยในการปฏิบัติงาน เมื่อมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้น จึงได้ดำเนินการแก้ไขโดยไม่มีปัญหา

7. ในเรื่องชาวต่างประเทศขอรับเด็กไทยไปเป็นบุตรบุญธรรมนั้น ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ได้กำหนดให้ชาวต่างประเทศที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้น ต้องไม่มีบุตรเกินหนึ่งคน ไม่ว่าจะ เป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่

เห็นว่ากรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าต้องมีบุตรเกินหนึ่งคนนั้น เป็นจำนวนที่น้อยเกินไป เพราะส่วนใหญ่แล้ว คนจะมีบุตร 2 หรือ 3 คนในหนึ่งครอบครัว การจำกัดมิให้ชาวต่างประเทศรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรมโดยกำหนดจำนวนบุตรไว้เช่นนี้ เห็นว่าอาจจะทำให้เด็กต้องเสียโอกาสที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในกรณีที่ชาวต่างประเทศประสงค์จะรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรมด้วยความบริสุทธิ์ใจและปรารถนาดีกับเด็กอย่างแท้จริง ดังนั้น เห็นว่าควรให้กฎหมายกำหนดจำนวนบุตรเสียใหม่ให้มากกว่าหนึ่งคน อันอาจจะ เป็นสองหรือสามคนไม่มากกว่านั้น เพราะจำนวนดังกล่าวก็ไม่มากเกินไปที่ชาวต่างประเทศสามารถจะเลี้ยงดูให้มีความสุขได้

8. ในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ตั้งแต่เลือกเด็ก อนุมัติทดลองเลี้ยงดู จนกระทั่งอนุมัติให้จดทะเบียน แต่ระยะหลังจากจดทะเบียนแล้ว กฎหมายมิได้มีมาตรการในการคุ้มครองเด็กที่เป็น

บุตรบุญธรรมนั้นแค้อย่างใด ซึ่งเห็นว่า บุตรบุญธรรมยอมไม่ใช่บุตรที่เป็นสายโลหิตเดียวกับบิดา มารดาบุญธรรม ย่อมจะต้องมีปัญหาเกิดขึ้นไต่บาง เช่น ปัญหาในการที่เด็กจะเข้ากับครอบครัว ของบิดามารดาบุญธรรมได้เพียงไร เป็นต้น

จึงเห็นว่ากฎหมายควรที่จะกำหนดมาตรการคุ้มครองเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมระยะหลัง การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมด้วย ซึ่งอาจจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ออกติดตามผลบ้าง เป็นครั้งคราว หรืออาจให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหาอันจะทำให้เด็กได้รับความ สุขอย่างแท้จริงในชีวิตครอบครัวใหม่ของเขา

9. เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่างานรับบุตรบุญธรรมเป็นงานที่มีความสำคัญมากในการ คุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่จะถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม แต่หน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนี้คือ ศูนย์อำนวยความสะดวกรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งมีภาระหน้าที่ทั้งในเรื่องการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และงานด้านมาตรการการป้องกันการค้าขายเด็ก มีฐานะเป็นเพียงศูนย์ซึ่งสังกัดอยู่ในกอง สงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์เท่านั้น การดำเนินงานของศูนย์ก็ได้รับ งบประมาณอันจำกัดเพียงส่วนหนึ่งของงบประมาณของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น ทำให้การปฏิบัติงานอยู่ในวงจำกัด

เห็นว่าเมื่อรัฐเห็นความสำคัญของงานรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ควรที่จะเห็นความสำคัญ ของหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนี้ด้วย ควรจะยกฐานะศูนย์อำนวยความสะดวกรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้มีฐานะเป็นกอง เพื่อให้สามารถขยายงานได้มากขึ้น มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานมากขึ้น อันจะ ทำให้งานรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นเดียวกับในต่างประเทศซึ่งเห็นความ จำเป็นของเด็กมาก เช่น ประเทศญี่ปุ่นเห็นว่าเด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดที่ควรทะนุถนอมตั้งแต่ อยู่ในครรภ์ จึงทำให้ปัจจุบันนี้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการพัฒนาการได้รวดเร็ว และมีประชากรที่มี ประสิทธิภาพมาก เป็นต้น

10. ในกฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรมของไทยปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการรับผู้ใหญ่หรือเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ไม่มีการกำหนดอายุชั้นสูงของผู้รับบุตรบุญธรรมไว้กำหนดแต่เพียงอายุขั้นต่ำ ในกรณีรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บางครั้งผู้ขอมีอายุต่ำกว่าเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมาก ทำให้มองเห็นได้ว่า ผู้ขออาจจะเลี้ยงดูเด็กต่อไปได้อีกไม่นาน ผู้ขอก็จะคงหาสุวิธชาความสามารถในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กก็จะลดน้อยลงเพราะสังขารไม่อำนวย อีกทั้งกฎหมายต่างประเทศยังวางหลักในการกำหนดอายุของผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมไว้ว่า ควรจะมีอายุห่างกันเท่า ๆ กับมีคามารคาและบุตรที่แท้จริงที่ควรจะเป็น

จะเห็นว่าในการรับเด็กซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบุตรบุญธรรม ควรจะมีการกำหนดอายุชั้นสูงของผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมไว้ โดยผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/19 ว่า "...แต่ถ้าเป็นกรณีขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่เกิน 60 ปี" ซึ่งเห็นว่าจะทำให้การเลี้ยงเด็กเป็นบุตรบุญธรรมสามารถกระทำจนกระทั่งเด็กโตสามารถช่วยตนเองได้ และเป็นที่ยังของมีคามารคาบุญธรรมในยามชราต่อไป

11. ในเรื่อง ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมนั้น กฎหมายกำหนดเรื่องความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมไว้ 2 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายผู้ขอรับบุตรบุญธรรม อันได้แก่ความยินยอมของคู่สมรส ในกรณีที่ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมมีคู่สมรส
2. ฝ่ายผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม อันได้แก่
 - 2.1 ในกรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับความยินยอมจากมีคามารคา
 - 2.2 ในกรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย
 - 2.3 ในกรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมมีคู่สมรส ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสด้วย

ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายมิโคกล่าวถึงความยินยอมของบุตรที่แท้จริงของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเลยแต่เนิ่นๆ ซึ่งถ้าจะพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า ความยินยอมของบุตรที่แท้จริงของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะบุตรที่แท้จริงของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการรับบุตรบุญธรรมอย่างมาก เพราะบุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28) และมีสิทธิรับมรดกของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเช่นเดียวกับบุตรที่แท้จริง จึงมักเกิดปัญหาเสมอมาว่ามีการอิจฉาริษยากันเกิดขึ้น บางครั้งถึงกับคิดกำจัดบุตรบุญธรรมเพื่อไม่ให้มีโอกาสแบ่งมรดกของตนไป ซึ่งเรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของบุตรบุญธรรม ซึ่งดูเหมือนว่ากฎหมายจะมองข้ามไป

จึงเห็นว่ากฎหมายควรจะกำหนดให้บุตรที่แท้จริงของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมให้ความยินยอมด้วยในการรับบุตรบุญธรรม เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเด็กที่จะไปเป็นบุตรบุญธรรมนี้มีความปลอดภัยอย่างแท้จริง และสามารถปรับตัวเข้ากับกันได้กับบุตรที่แท้จริงของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม ซึ่งในเรื่องนี้ กฎหมายของบางประเทศได้กำหนดถึงเรื่องความยินยอมของบุตรที่แท้จริงไว้ด้วย

ในปัจจุบันนี้ ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ประกาศใช้บังคับ ก็มีบุคคลหลายฝ่ายที่มีความคิดว่า ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้มีความเหมาะสมถูกต้องมากขึ้น และสามารถที่จะนำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้โดยไม่เกิดปัญหา เพราะปรากฏข้อชี้ของหลายประการจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แต่ทางราชการยังไม่ได้รับปรุงแก้ไข ทั้งที่มองการณ์เอกชน ซึ่งทำงานเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมได้เสนอแนะตามที่ตนได้ประสบในการปฏิบัติงานและการศึกษาค้นคว้ารับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ผู้เขียนจึงได้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นโดยรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีทั้ง

ทฤษฎีต่าง ๆ เรื่องทั่ว ๆ ไป หลักสากล ตลอดจนกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็น
 บุตรบุญธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้นำพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.
 2522 มากล่าวโดยละเอียดทุกชั้นตอน เปรียบเทียบกับกฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรม
 ของต่างประเทศ โดยกล่าวถึงข้อดี ข้อเสีย และรวบรวมความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ มา
 เขียนไว้ เพื่อให้ผู้อำนวยการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มองปัญหาอย่างกว้างขวางขึ้น อันจะเป็นแนวทาง
 ในการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 นี้ในโอกาสต่อไป